

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI „REFORMACJA W RZECZYPOSPOLITEJ: KULTURA, POLITYKA, GOSPODARKA”, BIAŁYSTOK, 25–26 MAJA 2006 R.

W dniach 25 i 26 maja 2006 r. odbywała się w Instytucie Historii Uniwersytetu w Białymstoku konferencja poświęcona dziejom reformacji w Rzeczypospolitej Obojga Narodów: *Reformacja w Rzeczypospolitej: kultura, polityka, gospodarka*. Zorganizowano ją – wobec nielubianego wciąż zainteresowania dziejami reformacji – w przededniu 450. rocznicy powrotu do kraju Jana Łaskiego, słynnego reformatora religijnego. Podługim pobycie za granicą bratanek prymasa pragnął zorganizować wspólnotę kalwińską w Polsce, a także rozciągnąć wpływy swej konfesji na teren Wielkiego Księstwa Litewskiego. Rocznica stała się pretekstem do spotkania historyków zajmujących się problematyką szeroko rozumianego ruchu reformacyjnego, a więc z uwzględnieniem losów również innych niż ewangelicko-reformowana wspólnot wyznaniowych.

Swoje referaty zaprezentowali przede wszystkim historycy białostockiego środowiska naukowego (Instytut Historii UwB, IPN) oraz goście z Warszawy, Torunia, a także z Wilna i Szawel.

Spotkanie otworzyło wystąpienie Alfredasa Bumblauskasa z Wilna, określające zasięg reformacji w Wielkim Księstwie Litewskim w XVI w. Następnie tematyka obrad koncentrowała się wokół zagadnień dotyczących postaw religijnych przedstawicieli rodów magnackich Wielkiego Księstwa Litewskiego (Elżbieta Bagińska – Białystok, *Tolerancja czy przymus wyznaniowy? Z dziejów polityki wyznaniowej Radziwiłłów birżańskich* i Genutė Kirkienė – Wilno, *Postawy religijne Chodkiewiczów w okresie reformacji*) oraz postaw moralnych ewangelików reformowanych (Marzena Liedke – Białystok, *Skandal w zborze Pańskim, czyli o moralności ewangelików litewskich w świetle akt synodów prowincjonalnych Jednoty Litewskiej XVII wieku* i Jarosław Wasilewski – Białystok, *Dyscyplina duchowieństwa ewangelicko-reformowanego w Wielkim Księstwie Litewskim*

w świetle akt synodów Jednoty Litewskiej). Aspekty kulturalne poruszyli: Marta Piłaszewicz-Łopatecka – Białystok (*Zagadnienie sztuki w dogmatyce Ulricha Zwingliego*) oraz Adam Kucharski – Toruń (*Postawa wobec sztuki w pismach polskich reformatorów XVI i XVII wieku*), a prawne Iwona Kulesza-Woroniecka – Białystok (*Regulacje dotyczące zawarcia i rozwiązywania związku małżeńskiego wśród katolików i protestantów*).

Problematyka polityczna pobrzmiewała w wystąpieniach Jacka Brzozowskiego – Białystok (*Otwartość religijna a interes państwa. Zygmunt I wobec religii i wyznań niekatolickich w Koronie w latach 1506–1548*) i Marcina Niemyskiego – Białystok (*Działalność kardynała Jana Franciszka Commendoniego na rzecz umocnienia pozycji Kościoła katolickiego w Polsce w pierwszym bezkrólewiu po śmierci Zygmunta Augusta*).

Aspekty regionalne dziejów reformacji ukazali Józef Maroszek – Białystok (*Dzieje zboru ewangelicko-reformowanego w Zabłudowie*) oraz Przemysław Czyżewski – Białystok (*Dobra ziemskie Kościoła ewangelicko-reformowanego w powiecie grodzieńskim w końcu XVIII wieku w świetle źródeł skarbowych*). Piotr Guzowski (Białystok) poszukiwał myśli kapitalistycznej w działalności ewangelików reformowanych w Rzeczypospolitej (*W poszukiwaniu gospodarki protestanckiej. Myśl kapitalistyczna ewangelików reformowanych w Rzeczypospolitej*). Dariusz Kuźmina (Warszawa) zastanawiał się: *Czy szkolnictwo jezuickie odniosło sukces w XVI wieku w Rzeczypospolitej?*, a Marta Kuc (Warszawa) nad problemami terminologicznymi (*Polemiki wyznaniowe. Problemy terminologiczne polskiej reformacji*). Adam Muszyński (Białystok) zaprezentował wyniki analizy twórczości Piotra Skargi i Szymona Staropolskiego pod kątem przedstawiania heretyków (*Obraz herezji i heretyków w pismach Piotra Skargi i Szymona Staropolskiego*), a Karol Łopatecki (Białystok) *Koncepcję Boga – Pana Historii reprezentowaną przez Krzysztofa Radziwiłła*.

Niemal wszystkie wystąpienia wywołały ożywioną dyskusję i w opinii uczestników białostockiego spotkania konferencja, mimo swej kameralności, okazała się dogodnym forum, na którym można było zaprezentować wyniki najnowszych badań nad poszczególnymi aspektami dziejów reformacji w Rzeczypospolitej. Pokazała też, jak duże zainteresowanie dzieje te budzą wśród pracowników Instytutu Historii Uniwersytetu w Białymstoku.